

I

A mi sempre m'ha agradat molt saber les coses que els passen a la gent, i no perquè sigui un batxiller... És perquè estimo les persones, i els amos d'aquesta casa me'ls estimava. Però de tot això fa tant de temps que de moltes coses ja no me'n recordo, sóc massa vell i de vegades m'embolico sense voler... No calia pas anar a veure pel·lícules a l'Excelsior les temporades d'estiu quan venien amb els seus amics. N'hi havia un que pintava el mar. Feliu Roca es deia. Havia fet exposicions a París i em penso que a Barcelona és conegut i que ha guanyat molts diners amb aquesta estesa de blau. L'havia pintat de totes les maneres: tranquil, boig, amb les onades altes, amb les onades baixes. Verd, de color de por. I gris, de color de núvol. Marines. Deia que feia marines i els seus amics li deien que havia de fer taques que és el que agrada als americans. I se n'enreien i li deien que el mar ja hi havia hagut massa pintors que l'havien pintat; i el noi... un galant xicot amb el cabell tirant a ros i uns ulls blaus una mica adormits, com ensonyats. De vegades quequejava. Quan no li sortien els colors com ell volia: vull dir això de la barreja. I em deia: és més difícil de pintar aquesta bèstia blava que cuidar-se de les flors. I jo li contestava: ja té raó, ja. Les flors es fan soles. Potser per això té tan poc mèrit fer de jardiner... Li

ho deia per fer-lo content i aleshores m'explicava que quan hauria pintat el mar de totes les maneres que el mar es pot posar em pintaria a mi, assegut al sol. No me'l creia, no... Cada estiu, quan venia, jo estava content de tornar-lo a veure i em penso que ell també estava content de veure'm a mi. Sis estius... Tòt plegat, sis estius, amb un hivern dolent... Una de les amigues —eren dues, i venien sempre— es deia Eulàlia. L'altra es deia Maragda. Feia de modista i havia estat mestressa de la senyoreta Rosamaria, que de jove havia treballat amb ella, i d'això els venia l'amistat. Quan tornaven del bany, al dematí, jo procurava trafeguejar per les paneres d'aquí a la vora. Per aquesta, coberta de baldirons; per sentir-les enraonar. I tanta alegria, i tanta joventut, i tants diners... i tant de tot... dues desgràcies. Una vegada vaig veure un ocell que es va deixar morir. Es veu que era un ocell desesperat, com l'Eugeni.

La primera vegada que els senyorets van venir va ser a començaments de la primavera, poc després d'haver-se casat. A ell ja el coneixia. L'havia vist dues vegades: quan va venir a mirar la finca per comprar-la, i una altra vegada quan va venir a veure com anaven les reformes que feia fer. Aquesta segona vegada em va dir que se'm quedava, que ja li anava bé com a jardiner. Havien fet el viatge de nuvis per l'estranger i van fer una passada curta per aquí. Moltes passejades i estones al mirador guaitant l'anar i el venir de les onades i el cel amb tot el que s'hi belluga i ben al costat l'un de l'altre i de vegades abraçats. Si era de dia, quan m'acostava, tossia per avisar-los, i encara que no és cap pecat que dos casats s'abracin pensava que els mo-

lestaria que els veiés. La Quima, la cuinera, ja va venir aquells dies. Després van agafar el costum de llogar-la per la temporada, perquè la cuinera que tenien a Barcelona a l'estiu anava a veure la família. La Quima em feia explicar tot el que feien pel jardí i jo li feia explicar tot el que feien per la casa perquè ella sabia moltes coses per la Miranda, una de les cambreres, que era del Brasil. Aquesta Miranda duïa un vestit negre, tan estret per tot el cos, que el tenia prim com una serp, que més li hauria valgut anar sense. I un davantal, de punta, petit com la mà. I es feia dir sí senyor. Ara que no em podia explicar molt perquè passava poc. De vegades, el senyoret Francesc posava una oliva a la boca de la senyoreta Rosamaria i ella l'agafava amb les dentetes... Ell, es veu que n'estava com boig. La Quima em va dir que quan la Miranda li ho explicava, ella, la Miranda, que més aviat era de color de pegadolça, es tornava blanca. D'enveja, deia la Quima. Es veu que aquestes del Brasil són així. Un dia que ells havien sortit a passejar amb el cotxe, la Quima em va fer pujar a dalt, i jo tenia molta por que tornessin i ens atrapessin, i em va dir: «¡Veurà quines joies!... El senyoret Francesc és un dels homes més rics de Barcelona». I em va ensenyar moltes coses i totes va dir que eren de brillants; i un collaret, també, amb una pera verda que penjava al mig. Gent rica de debò. I confiada. Per entre les esclatxes de la persiana vam mirar al jardí. La torre i les terres d'aquí al costat aleshores eren un camp d'herba i sargantanes.

Se'n van anar i van dir que pel juny vindrien amb uns amics. Em van donar les claus i em van deixar amo de la casa que, de tant en tant, havia d'airejar. Quan vaig rebre la carta que deia que tornaven, vaig estar content. Tal

com m'encarregaven vaig llogar la Quima per l'estiu, i estava vermella d'alegria perquè el senyoret Francesc, a la carta, deia que li agradava molt la manera com feia els llenguados al forn. La Miranda va venir dos o tres dies abans amb maletes grosses i sense badar boca. Jo, cap a les plantes, a fora. I ella, a la pols, a dintre. Van venir per mar. Al cap de tres dies vam sentir la sirena del barquet i de seguida el vaig veure que s'anava acostant i quan va ser prou a la vora van baixar la llanxa motora i ja es van quedar a la platja perquè anaven de bany i van començar a nedar i una de les amigues es va posar a patinar per damunt de l'aigua com una figureta. Van dur un professor que els ensenyava allò dels patins i la senyoreta Rosamaria, per riure, em va preguntar si m'agradaria aprendre'n i li vaig dir que jo ja havia fet salat. Em va preguntar si tenia cap flor malalta i li vaig dir que, gràcies a Déu, totes estaven bé de salut. Van agafar la Mariona de cambrera: una noia del poble que jo coneixia de vista, molt jove, petita i polida com un palet.

A les nits, des del passeig dels tillers i les moreres, mirava sovint l'habitació d'ells. Sempre m'ha agradat passejar pel jardí a la nit, per sentir-lo respirar. I quan em cansava me n'anava xino-xano cap a la meva caseta i sentia el viure tranquil de tot el que és verd i de colors a l'hora de la llum. Vaig començar a adonar-me que algú passejava pel jardí a altes hores de la nit. Em vaig posar a l'aguait i vaig veure que era la Miranda. Em va molestar molt perquè es passejava amb una branca a la mà i m'anava clavant patacades a les plantes. Una nit em vaig fer veure i la vaig escridassar de mala manera.

—¿La Miranda? —em va dir un dia la Quima—. No

m'agrada. No es fii de la gent que està desperta a l'hora de dormir. El que voldria la Miranda... però em sembla que el senyoret només té ulls per una cosa... Pot estar ben descansada la senyoreta Rosamaria.

—Hi ha homes que els agraden les persones que vénen de lluny, i poder pensar en arbres i en plomes de colors; els ve més de gust... —li vaig dir. I la Quima em va dir que era boig de tancar i que em retiraria la paraula. No tan boig. La Miranda, fent el distret, posava parany.

Vaig trigar molt a saber coses de la senyoreta Eulàlia, la que ja sabia de patinar pel mar. Era blanca de pell i negra de cabell i tenia un aire recollit. No era com la senyoreta, que escampava una mena de cosa com si fos el bon temps. Una temporada vaig pensar que en Feliu, el pintor, estava mig enamorat de la senyoreta Eulàlia, però tenia altres maldecaps amb la pintura i un dia que li vaig fer broma em va dir que les senyores amb miraments no li deien res; que a les senyores valia més que les divertís un altre i que en comptes d'un ram de roses s'estimava més un ram de... I va senyalar unes flors. «Didaleres», vaig dir, «flor senzilla». I ell va dir: «Segons quines senyores, si no vigilava, se'm menjarien de viu en viu i s'hauria acabat el pintor abans de començar».

No sé si tenia raó i ell tampoc no ho devia saber, però rèiem. La Quima, de tant en tant, em preguntava què feia la Miranda a les nits.

—No res. Volta... Mentre no em faci malbé les plantes, que faci el que vulgui.

Una nit de molta lluna es va banyar. Sense la lluna no l'hauria coneguda. Es va ficar a l'aigua corrent, com si es fiqués en un mar de tinta. I quan va sortir de l'aigua bri-

llava com una oliva. Es va estirar a la sorra i s'hi va estar tanta estona que em vaig pensar que s'havia adormit. I l'aigua apa, apa, apa, ara vinc, ara me'n vaig... Vaig escarnir el cant de la granota, i la Miranda, res. Quieta com morta. A l'últim em vaig cansar de cantar. Me'n vaig anar a dormir i quan començava a agafar el son: rau... rau... rau... Al peu de la meva finestra. L'hauria matada. Però vaig fer l'adormit i sempre més li vaig tenir mania.

Un dia la senyoreta va venir a veure el jardí i li vaig ensenyar els planters. «¿Veu tot això tan menut?», li vaig dir. «Seran flors, i quan vostès se n'aniran ja hauran florit i no quedarà res: només granets.» La vaig deixar una mica parada perquè es veu que mai ningú no li havia explicat tan clar el que passava amb les petites plantes que es fan d'una llavor. Me la vaig mirar bé, i era maca. Tenia una cosa que jo, com que sóc jardiner, no sé si sabré explicar; no sé explicar, sobretot, coses de delicadesa... I encara que un jardiner sigui una persona una mica diferent de les altres, i això ens ve de tractar amb flors, també tractem amb la terra. Una cosa es pot dir que fa la balança amb l'altra. Però amb ella, vull dir amb la senyoreta, era com si només tractessis amb les flors. Em faig embolics, em sembla. Però la senyoreta m'agradava molt... per mirarla, només. A vegades li hauria dit: «Segui, que la miraré». No vaig gosar mai, és clar. Però li ho hauria dit si no m'hagués pensat que, a més a més de creure que havia perdut l'enteniment, potser m'hauria despatxat.

—¿Fa temps que viu aquí, vostè? —em va preguntar en Feliu un dia que jo el mirava com pintava.

—¿Al poble?

—No. A la casa.

—De després de fer el soldat. En aquest jardí hi ha arbres que els he plantat jo; i no pas els més joves. He conegut dos propietaris: la senyora Pepa, que era una senyora amb un geni com un dimoni i vella com l'anar a peu, i el senyor Rovira, que era un tros de pa i que mai no es ficava en res. Però els propietaris d'ara em deixen millorar el jardí, sobretot amb flors de temporada, perquè des del primer dia em van dir que no estalviés.

—¿Li agrada el que pinto?

—Què vol que li digui... Per més que facin, a mi, el mar, m'agrada al natural.

I un dia em va dir que m'assegués, que preparava color i que volia que li digués què em semblava, perquè a ell els ulls li feien pampallugues, i em va fer fregir perquè no acabava mai amb el pinzellet. Va estar molt content quan li vaig dir que el color s'assemblava molt al color de l'aigua, sense que fos tan lleuger... I quan li vaig dir que tenia feina, em va dir que no me n'anés encara i per fer-li el compliment m'hi vaig quedar una estoneta.

La Miranda feia moltes manyagues per conquerir-lo. Li deia que l'havia de pintar davant dels rododendrons. Ell m'havia dit que em pintaria a mi sense demanar-li-ho. I la Miranda se li posava al davant i li feia cares i posats i li preguntava com li agradava més, fins que un dia ell va dir que no tenia temps de pintar-la, però que li faria el dibuix. La va tenir més d'una hora plantada dreta i a cada moment la renyava perquè li deia que s'havia bellugat. La noia semblava de fusta, i amb prou feines si go-

sava respirar. Quan li va ensenyar el dibuix acabat, va fugir rabiosa perquè en Feliu havia dibuixat un gripau.

La senyoreta Maragda deia que, si ella fos de la senyoreta, despatxaria la Miranda punta en blanc. Que era maca i era un perill i que, per més que volgués, no li feia cap gràcia. Es veu que una vegada la senyoreta Rosamaria li va contestar que el perill li agradava i que ni faria res ni tenia por de res. El senyoret Francesc quan tenia la seva dona a la vora no veia altra cosa. «Sí», va dir un dia en Feliu, «ja se li veu que n'està, potser més del que jo em pensava al començar, quan allò de l'Eugeni». Aquell any van venir també uns amics francesos que tenien una nena. Vivien a la fonda d'en Bergadans, però tot el dia corrien per aquí. La nena patinava per l'aigua i la senyora de vegades es ficava a la cuina a fer algun plat especial. A mi em divertien tants anants i vinents, però m'estropeaven una mica el jardí i un dia vaig haver de dir a la senyoreta que els digués, amb bones maneres, que si volien flors em demanessin que les collís, perquè les arrencaven i em feien malbé les plantes. La nena francesa es va enamorar d'en Feliu. Vaja, enamorar... vull dir que se li va enganxar com el vesc. Tot el dia li anava al davant i al darrera i va dir que volia aprendre de pintar i el senyor francès va demanar a en Feliu si volia ser professor de la seva filla durant l'estiu i en Feliu va haver de dir que sí per no quedar malament amb els senyorets, però en el fons maleïa els ossos a la nena i al pare i a tota la cort celestial. I ja tenim la nena carregada amb cavallet i amb caps, i el més bo de tot és que el pare s'hi ficava i donava consells al pobre Feliu que treia foc pels queixals. Em deia: —De primer hauria d'aprendre a dibuixar, aquest àngel de

Déu...— Però el que volien, tant els pares com la nena, era veure colors. El dia que li ho vaig explicar, la Quima a penes si m'escoltava; va ser el dia que em va fer adonar que la senyoreta només anava amb les seves amigues. Al dematí es banyaven i, després, anaven a pobles de per aquí a la vora i s'hi quedaven a dinar. Els senyors anaven, com si diguéssim, per una banda, i les senyores per l'altra. I la Miranda va tornar a la càrrega, però amb el senyoret Francesc.

A l'acabament de l'estiu se'm va presentar el senyoret i em va dir que donarien una gran festa abans de marxar i que tragués la panera que hi havia entre les dues magnolieres. Em vaig pensar que no l'havia entès. ¿Que què diu? —vaig preguntar-li. M'ho va tornar a dir i em va costar molt fer-me passar la sorpresa.

—¿Ara que la tenim florida de lliris del Perú i de penesaments d'Holanda?... ¿Que es pensa que una panera florida és com una cadira, ara cap aquí, ara cap allà?

Però no em va quedar altre remei que treure-la i al lloc de la panera hi van posar una taula d'arbre a arbre, de deu metres ben bé de llarg.

L'endemà m'estava entretenint amb els clavellets indis i ensumava aquella olor que fan, tan amargueta, quan se'm va acostar la Quima, eixugant-se les mans amb el davantal, i la primera notícia va ser:

—Diu que llogaran extres.

—¿I què són?

—Ja ho veurem. —I se'n va entornar molt capficada. La senyoreta li va dir que el dia de la festa ella no hauria

de fer més que rentar i eixugar plats. I procurar, fos com fos, que no s'acabés el gel. Aleshores la torre nova era un camp perdut, amb herbota i sargantanes i aquests que fan la música: vull dir els grills. Doncs el dia de la festa estava tot cobert d'automòbils. El professor dels patins anava disfressat de lladre, amb un feix de rossinyols que li penjava de la cintura. Tots anaven disfressats. La nena francesa de papallona, groga i blava, i la seva mare de dimoni. Dos dies abans havien vingut els electricistes a posar llums pel jardí, i una setmana abans, la senyoreta Maragda, la modista, havia fet venir una colla de noies del seu taller i estaven totes al segon pis fent vestits per la festa. I tot eren anades a Barcelona a comprar puntes i llaços, i sempre faltava una cosa o altra, i la Quima i la Marion es tornaven boges amb tota la feina que els havia caigut al damunt. Tres dies abans van començar els xàfecs. Quan en preparaven alguna... aigua a cor què vols. El mar enrabiad, en Feliu amb la sangonera de la nena francesa a sobre, els senyorets malhumorats, el professor dels patins tot el dia a can Bergadans amb el senyor francès jugant a cartes. Les noies cosint i tothom mirant el cel amb desfici. Les nyàmeres de darrera de la meva caseta estaven per terra, la llanxa motora es va deslligar i la van haver d'anar a buscar amb una barca i el professor dels patins per poc que hi deixa la pellofa perquè el mar estava com un redéu de boig. Jo me'ls passava tancat; de tant en tant mirava per la finestra i si la pluja parava una mica anava a donar un cop d'ull a veure quines desgràcies hi havia pel jardí. A la nit, gluc... gluc... gluc..., les canals. I l'última nit de pluja va ser molt gros.

De trons i de llamps, com si els regalessin. No podia

dormir: tenia la finestra oberta i veia els arbres i l'eucaliptus banzim-banzam, d'una banda a l'altra. I les fulles més pobres queien per terra i al sostre se m'hi van fer un parell de goteres. A la matinada tot es va calmar i la pluja queia compassada i petita. A les deu va sortir el sol com un príncep i tot el mar es va fer blau.

La festa va començar amb un castell de focs. La senyoreta Rosamaria, quan em va venir a veure per dir-me si voldria fer el favor d'obrir les portelles dels cotxes i dir que els havien de deixar al camp del costat per no fer nosa, també em va dir que el homes dels focs podrien preparar les coses a la meva caseta. I em van omplir el menjador de capses de coets que si s'hagués calat foc tot hauria volat.

Tothom sap què és un castell de focs, és clar... però com aquell a mi em va semblar que no n'hi podia haver cap més al món. Va durar mitja hora, rellotge en mà. De margarides i d'estrelles i de rams de tots colors... Una figura eren estrelles, i van estar potser un minut encantades a dalt del cel sense fondre's, que jo de poc que m'hi quedo perquè m'aguantava la respiració sense adonar-me'n. En Feliu em va venir a trobar.

—¿Li agrada?

—¡Quin sarau!

—¿Sap per què, tota aquesta festa?

Li vaig haver de dir que no ho sabia i aleshores em va explicar que la senyoreta Rosamaria estava embarassada i que el senyoret Francesc ho havia volgut celebrar.

—Ni que m'ho haguessin jurat.

Ens vam ajupir alhora perquè havien engegat una tra-

ca i molts coets i ens queien tot d'esquitxos de foc a sobre. En aquell moment es va presentar el senyoret Francesc, molt enfadat.

—¿Què fa vostè aquí?

—Sí, miri; badar...

—¿Que no se'n recorda que li vaig dir que havia d'estar a l'entrada? Acaben d'arribar més invitats i han ficat el cotxe al mig del jardí.

Amb en Feliu vam anar a veure el cotxe i en Feliu hi va pujar i el va dur al camp. De tornada vam travessar per entre la gent, i els músics ja tocaven i tothom ballava i vaig veure els extrems sota de les magnolieres, drets darrera de la taula. Duien la pobra Quima de cap... Eren sis i anaven de negre, amb solapes lluent i més engomats de cabellera que Déu. I tot d'una em vaig recordar que havia d'estar a l'entrada i me n'hi vaig anar com un llampec i m'hi vaig quedar plantat fins a les onze. Em sembla que ja estava bé. Després vaig tornar a veure com ballaven i em vaig mirar els extrems de prop. Els havien dut de Barcelona i servien molt bé tot el que els invitats els demanaven, i amb molt bones maneres. La senyoreta Rosamaria anava com de princesa, amb vels de color de fum coberts de pedres que brillaven i amb els cabells deixats anar. A l'últim em vaig cansar de tanta gatzara i me'n vaig anar al mirador, però hi havia el senyoret vestit de calavera i dos senyors amb capa de seda, i pel que vaig poder caçar parlaven de la tempesta i de la llanxa motora que havien tingut d'anar a buscar mentre tot bufava. Me'n vaig anar a la meua caseta i a la finestra de la part de darrera se sentia enraonar. Com que amb les espadenyes no es fa soroll, m'hi vaig acostar ben arran i eren la senyoreta Eulàlia i la Maragda.